

מומחה לרבים דן אפילו יחיד

בגמרא סנהדרין (ה' ע"א): ואם היה מומחה לרבים דן אפילו יחיד. (רש"י: דכתיב בצדק תשפוט וקסבר אין כאן עירוב פרשיות). נראה שלא היה נוח לרש"י לפרש דהברייתא איירי גם לרבי אבהו ומתק"ח מומחה לרבים דן יחיד, דאין נחיצות לתקנה זו, דאלו לא שכיחי הדיוטות ולמה ידון יחיד, יצרף ב' הדיוטות עמו וידונו בג'.

ונ"ל דדינא קתני, דכיון דמה"ת כשר אחד לדון, אלא שחכמים תיקנו ג' משום יושבי קרנות, ובג' א"א דליכא חד דגמיר, במומחה לרבים לא חיישינן להכי, דידוע ומפורסם לרבים שבקי בדינים וסברות, ולא יבא מי שהוא לומר אם הוא כשר לדון יחיד, ה"ה שגם אני כשר, דבטח שלא יטעה כ"כ להחשיב עצמו למומחה לרבים.

ולרבי אבוה צ"ל שברייתא זו חולקת אמשנה דריש פריקין. ומה שאמר לד"ה, כבר פירש"י לעיל היינו להנך תנאים שחולקים בפשרה מודים בדין.

איבעיא להו כגון אנא דגמירנא וסבירנא ונקיטנא רשותא, אבל לא נקיט רשותא דיניה לא דינא, פירש"י והדר דינא לגמרי.

ויש לשאול מאיזה טעם היינו אומרים שאם לא נקט רשות מריש גלותא דינו אינו דין, כיון שגמיר וסביר ומנוסה בדינים וידוע לרבים, ומה"ת חד כשר לדון, ולמה יבטל דינו.

(ואולי י"ל עפ"י החקירה שראיתי בספר תוספות חיים בדין תורה עפ"י בית דין מי פוסק? התורה פוסקת, ועובדת הדיון, לברר דין תורה או דילמא שהדיין פוסק, אלא שצריך לפסוק על פי דיני התורה.

לאופן הא' לא איכפת לן אם קיבל רשות מריש גלותא או לא, כיון שיכול לברר דין התורה, אבל לאופן הב' כיון שהדיין פוסק, יתכן שצריך מינוי, דהוה כעין שררה, ונקיטת רשות לדון מריש גלותא הוה כעין קבלת סמיכה מסמוך מפי סמוך.

ויתכן שהוא זיין תורה. והא דיליף ר"א ברי' דרב איקא דמה"ת חד כשר לדון וודאי שהאחד שמותר לדון לא קיבל רשות, דאל"כ למה נחוש ליושבי קרנות).

ועוד דכיון דנפסק כשמואל כמבואר לקמן [ה:] א"כ בדיעבד שנים שדנו דיניהם דין, וה"ה חד כמו שדייקו התוס' לקמן, א"כ מה"ת נאמר שמומחה לרבים שדן יחיד דינו אינו דין.

ונ"ל דאף שילפינן מקרא דבצדק תשפוט יחיד שדן דינו דין, י"ל שיודעים מכאן שא' מותר לדון, ויש לו דין ביי"ד שיכול לכוף לדון לפניו, ודין שני הוא דין שררה, ועל שררה צריך התמנות, ובלי התמנות לא הוה דיין, ודינו לאו דינא, אלא שאם באו לדון לפניו הם מינוהו לדיין, אבל לכוף אינו רשאי, ודינו לאו דין. ועיין בתוס' הרא"ש שכתב להזיא דאפילו לשמואל דיחיד שדן דינו דין, דוקא בלי כפי', אבל לכוף, דוקא יחיד מומחה. וזאת היא הבעיא בגמרא מה היא ההתמנות של מומחה לרבים, שאמר ר"נ כגון אנא. אם מצד שקיבל רשות מריש גלותא, או דילמא מה שהוא מומחה לרבים גופא הוה כהתמנות. וז"ל רב שרירא גאון, הובא ביד רמ"ה: יחיד מומחה דחשוב כר"נ בדורו דפקיע במשנה ובתלמוד ופקיע נמי בשיקול הדעת ומעיין בדיני כמה שני ומנסו ליה זימנין סגיאיין ולא חזו ליה טעותא, כגון הוי מומחה לרבים. ועיקר לשון מומחה מנוסה, כדתנן (שבת ס.) ולא בקמיע בזמן שאינו מומחה ומפרש בגמ' היכי מתמחי קמיעא הילכך דין מומחה מנוסה לרבים והמתתו גלוי' ומפורסמת לרבים, עכ"ל הזהב.

ולפי זה ענינו של מומחה לרבים, שרבים המחווה לדיין בקי ומנוסה, על ידי שפונים אליו בשאלותיהם, וסומכים על פסקיו, כרבינו החתם סופר, והחזו"א בימיהם, ויבדל בין חל"ח להאדמו"ר שליט"א [וצ"ל] בימינו.

ובקצרה הבעיא אם דינו דינא, איירי לדון בכפי' בתורת ביי"ד ולזה בעינן התמנות, והבעיא היא אם המחאת רבים הוה מינוי, או שצריך מינוי מהריש גלותא.

ומכאן יש כדמות ראייה להרמב"ם שכתב שאם יסכימו כל חכמי ישראל לסמוך א', יהי' לו דין סמוך, ועיי"ש נימוקו, ואעפי"כ קשה מאוד לחדש חידוש כזה מחמת קושיא. אמנם ממה שאנו רואים כאן שדיין צריך התמנות, ומומחה לרבים הוה כהתמנות, והוה כסמוך לגבי דיני ממונות. ואפשר דהוא מה"ת. א"כ רואים אנו שיש כאן שני מיני מומחים: א) סמוך ב) שהמחווה רבים, דהוה כמומחה. א"כ יש לומר שבדיני קנסות אף שלא די במומחה לרבים דשם בעינן אלהים, סמוך על ידי משה רבינו ע"ה, י"ל שסמוך על ידי משה אינו מין אחר, אלא משה במקום ישראל

עומד, דאם סמכו משה, הוה כהוסמך על ידי כל ישראל, ולפיכך הצריך כל חכמי ישראל.

וקצת ראי' שסמיכת משה ליהושע בן נון היתה כהמחאת כל ישראל ממה שאמר הקב"ה למשה [במדבר, פנחס] קח לך את יהושע בן נון וגו' וסמכת את ידך עליו. והעמדת אותו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה. וצויתה אותו לעיניהם, ונתת מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל.

ובקיום הדבר נאמר שמשה הקהיל קודם כל ישראל וסמך בשתי ידיו. ועיי"ש ברש"י. ומהו ענין הסמיכה בשתי ידים, י"ל שהקב"ה ציוה למשה שיסמכהו ברשות עצמו וסגי בזה, שהוא שקול כנגד כל ישראל, ומשה רבינו הקהיל את העדה וסמכו בפניהם, והיה לו סמיכת משה וסמיכת כל ישראל, וזהו בשתי ידיו.